

Міністерство освіти і науки України
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»
Південноукраїнський центр професійного розвитку керівників та фахівців
соціономічної сфери

КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ В АКАДЕМІЧНОМУ СЕРЕДОВИЩІ: ВІД ТЕОРІЇ ДО ПРАКТИКИ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

***Всеукраїнської науково-методичної конференції з міжнародною участю
06 червня 2026 року***

ОДЕСА

DOI: <https://doi.org/10.24195/CriticalThinking2026>

УДК: 378:159.955

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ:

Музиченко Ганна В'ячеславівна - доктор політичних наук, професор, проректор з наукової роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Койчева Тетяна Іванівна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки, в.о. першого проректора з навчальної та науково-педагогічної роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Ольга ЗБАРСЬКА (Olga Zbarskaya) - доктор наук, експерт у галузі креативного потенціалу людини, член академії ACSW, член The Textbook & Academic Authors Association, засновник та президент компанії «OZCREDO», автор книг та підручників.

Черненко Наталія Миколаївна - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри освітнього менеджменту та публічного управління Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Папач Ольга Іванівна - кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри математики і методики її викладання Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Дерік Ілона Морисівна - кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри перекладу і теоретичної та прикладної лінгвістики Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Листопад Олексій Анатолійович - доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри дошкільної педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

*Рекомендова вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(протокол №15 від 25 червня 2026 року.)*

Рецензенти:

Княжева Ірина Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри дошкільної педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

References:

- Abedin, M. Z., Hayajneh, A., & Raahemi, B. (2026). Pedagogical Use of Responsible Generative AI in Higher Education; Opportunities and Challenges: A Systematic Literature Review. *AI in Education*, 2(2), 11. <https://doi.org/10.3390/aieduc2020011>
- Brazão, P., & Tinoca, L. (2025). Artificial intelligence and critical thinking: a case study with educational chatbots. *Frontiers in Education*. 10:1630493. <https://doi.org/10.3389/feduc.2025.1630493>
- Kadry, S., & Balasubramaniam, S. (Eds.) (2026). Artificial Intelligence in Education – Creating an Equitable, Creative, and Effective Learning Environment. IntechOpen. <https://doi.org/10.5772/intechopen.1008616>
- Melisa, R., Ashadi, A., Triastuti, A., Hidayati, S., Salido, A., Ero, P. E. L., Marlini, C., Zefrin., & Fuad, Z. A. (2025). Critical Thinking in the Age of AI: A Systematic Review of AI's Effects on Higher Education. *Educational Process: International Journal*, 14, e2025031. <https://doi.org/10.22521/edupij.2025.14.31>
- OECD (2026), *OECD Digital Education Outlook 2026: Exploring Effective Uses of Generative AI in Education*, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/062a7394-en>
- Vieriu, A. M., & Petrea, G. (2025). The Impact of Artificial Intelligence (AI) on Students' Academic Development. *Education Sciences*, 15(3), 343. <https://doi.org/10.3390/educsci15030343>
- Zhang, T., Li, W., Li, N., Thomason, S., & Zhang, X. (2026). A Bibliometric Analysis of AI-supported Teacher Education. *Acta Pedagogica Asiana*, 5(SI), 95–105. <https://doi.org/10.53623/apga.v5iSI.1115>

ЧУЧАЛІНА Юлія Миколаївна

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ ЗДОБУВАЧІВ У КОНТЕКСТІ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ

Сучасний освітній простір функціонує в умовах інтенсивного інформаційного обміну, цифровізації, зростання частки самостійної навчально-пізнавальної діяльності та поширення моделей, що поєднують аудиторну й дистанційну взаємодію. За таких обставин особливого значення набуває не лише засвоєння навчального змісту, а й здатність здобувачів освіти аналізувати інформацію, оцінювати вірогідність тверджень, бачити логічні зв'язки, відрізняти факти від недостовірної інформації, виявляти суперечності, аргументовано формулювати власну позицію та ухвалювати виважені рішення.

Саме тому критичне мислення слід розглядати як одну з базових характеристик сучасної освіченої людини.

У науковому дискурсі критичне мислення тлумачать як здатність аналізувати зміст, логіку та обґрунтованість міркувань [1]. У педагогічному вимірі воно охоплює вміння осмислювати повідомлення, зіставляти різні позиції, оцінювати переконливість аргументів, перевіряти достовірність даних, виявляти помилки у висновках і формулювати власне судження на доказовій основі. Його сутність полягає не в запереченні заради заперечення, а в послідовному, рефлексивному та аргументованому опрацюванні інформації. Такий підхід формує в здобувачів освіти здатність усвідомлено осмислювати отримані знання та самостійно застосовувати їх у різних ситуаціях.

Значення критичного мислення для здобувачів освіти зумовлене тим, що воно становить підґрунтя навчальної самостійності, академічної доброчесності, інформаційної стійкості та культури аргументованого спілкування. Дослідники підкреслюють, що критичне мислення є необхідним для вдумливого читання, аналізу джерел, відповідального використання цифрових ресурсів, протидії дезінформації, здійснення усвідомленого вибору та перегляду власних суджень за наявності переконливіших підстав [1; 2]. У цьому контексті йдеться не про окрему навчальну навичку, а про інтегративну інтелектуальну якість, що забезпечує продуктивне навчання на різних рівнях освіти та сприяє підготовці особистості до діяльності у складному соціальному середовищі.

Важливо зазначити, що формування критичного мислення має безперервний характер і охоплює весь освітній шлях здобувачів — від початкової освіти до наступних рівнів навчання. Саме в початковій школі закладаються основи цієї якості: уміння ставити запитання, пояснювати власну думку, відрізняти головне від другорядного, співвідносити нові факти з попереднім досвідом, помічати невідповідності, наводити елементарні докази та здійснювати первинну рефлексію [3; 4]. Без цілеспрямованої роботи на цьому етапі подальший розвиток доказового та рефлексивного мислення виявляється недостатньо системним.

За умов змішаного навчання значення критичного мислення значно посилюється. У сучасних дослідженнях доведено, що змішане навчання може позитивно впливати на розвиток критичного мислення, проте цей ефект не є автоматичним і залежить від якості педагогічного проектування, організації взаємодії та змісту навчальної діяльності [5; 6]. Поєднання аудиторної та дистанційної складових розширює доступ до освітніх ресурсів, створює умови для гнучкішої організації роботи, індивідуалізації темпу опрацювання матеріалу та урізноманітнення форм пізнавальної активності. Водночас така модель потребує від здобувачів освіти вищого рівня саморегуляції, уміння самостійно працювати з джерелами, аналізувати зворотний зв'язок, критично оцінювати інформацію та виважено використовувати цифрові інструменти. Отже, змішане навчання не можна зводити лише до організаційного поєднання різних форматів.

Його результативність визначається тим, наскільки воно створює умови для аналізу, аргументації, діалогу, самоперевірки та рефлексії.

Мета дослідження — визначити та обґрунтувати педагогічні умови формування критичного мислення здобувачів у контексті змішаного навчання.

Педагогічні умови формування критичного мислення доцільно розуміти як сукупність спеціально організованих дидактичних, комунікативних, технологічних і рефлексивно-оцінювальних обставин освітнього процесу, які забезпечують перехід здобувачів від простого відтворення матеріалу до його аналізу, оцінювання, аргументованого тлумачення та самостійного використання [4; 5]. Узагальнення наукових підходів дає підстави виокремити низку умов, що мають визначальне значення для розвитку цієї якості в контексті змішаного навчання.

Важливою педагогічною умовою формування критичного мислення є проблемно-аналітична організація змісту навчання. У дослідженнях, присвячених розвитку критичного мислення в умовах змішаного навчання, наголошено, що ця якість не формується в межах суто репродуктивної діяльності, яка ґрунтується лише на запам'ятовуванні й відтворенні готових положень [6; 7]. Її становлення відбувається тоді, коли навчальні завдання передбачають зіставлення різних позицій, аналіз причинно-наслідкових зв'язків, пошук підстав для висновку, виявлення суперечностей, оцінювання аргументів і пояснення обраного рішення. Саме проблемність, дослідницький характер змісту та орієнтація на доказовий висновок активізують осмислене міркування і створюють підґрунтя для стійкого розвитку критичного мислення.

Не менш значущою умовою виступає структуроване освітнє середовище змішаного навчання. За висновками дослідників, його результативність визначається не лише поєднанням різних форматів роботи, а передусім чітким функціональним зв'язком між аудиторною та дистанційною складовими [5]. Аудиторна взаємодія є доцільною для постановки проблеми, колективного обговорення, уточнення понять і побудови аргументації, тоді як дистанційна складова забезпечує індивідуальне опрацювання матеріалу, повторне звернення до джерел, виконання аналітичних завдань, самоперевірку та поглиблення розуміння. Логічна послідовність роботи, прозорість вимог, доступність ресурсів і зрозумілий зворотний зв'язок істотно підвищують ефективність пізнавальної діяльності здобувачів освіти.

Суттєве значення для формування критичного мислення має системна робота з інформацією, зорієнтована на її перевірку, аналіз і доказове осмислення. У працях, присвячених критичному мисленню та інформаційно-цифровим умінням, підкреслюється, що в умовах змішаного навчання особливої ваги набуває здатність перевіряти достовірність відомостей, розрізняти факти, інтерпретації та припущення, оцінювати достатність аргументів, виявляти маніпулятивні повідомлення та добирати інформацію відповідно до поставленого завдання [1; 2]. Така організація роботи безпосередньо пов'язана

з формуванням інформаційної культури, медіаграмотності та відповідального використання цифрових ресурсів.

Окремо слід виокремити діалогічну взаємодію та розвиток культури аргументації. Як засвідчують дослідження розвитку критичного мислення, осмислене судження формується не лише в процесі індивідуального міркування, а й у порівнянні власної позиції з іншими поглядами [3]. Саме тому освітній процес має передбачати постановку запитань, обговорення, коментування, письмові висловлювання, аргументацію та контраргументацію. За таких умов здобувачі освіти навчаються не лише висловлювати думку, а й обґрунтовувати її, уточнювати та змінювати під впливом переконливих доказів. Діалогічна взаємодія забезпечує перехід від формальної відповіді до культури доказового мислення.

Особливу роль у розвитку критичного мислення відіграють формувальне оцінювання, рефлексія та педагогічне фасилітування. У дослідженнях педагогічних умов розвитку критичного мислення зазначено, що становлення цієї якості потребує системного супроводу, за якого оцінюється не лише правильність кінцевого результату, а й логіка його досягнення [4]. Важливо, щоб здобувачі освіти мали можливість аналізувати власний спосіб міркування, усвідомлювати допущені помилки, співвідносити аргументи з висновком і визначати напрями подальшого вдосконалення. Функція педагога в такому процесі полягає у створенні проблемних ситуацій, постановці запитань, що активізують мислення, підтримці інтелектуальної самостійності та послідовному ускладненні мисленнєвих дій.

Необхідною умовою також є наступність і системність розвитку критичного мислення. У наукових працях підкреслено, що стійкий результат не досягається через епізодичне використання окремих прийомів або фрагментарне звернення до аналітичних завдань [4]. Ефективною є така організація освітнього процесу, за якої робота над аналізом, оцінюванням, доказовістю та рефлексією здійснюється послідовно, на різних рівнях освіти й у межах різних дисциплін. Саме системність і наступність забезпечують перетворення окремих мисленнєвих дій на стійку інтелектуальну якість, що виявляється в нових навчальних і соціальних ситуаціях.

Для узагальнення виокремлені педагогічні умови подано в таблиці 1.

Таблиця 1

Педагогічні умови формування критичного мислення здобувачів у контексті змішаного навчання

Педагогічна умова	Зміст умови	Очікуваний результат
Проблемно-аналітична організація змісту навчання	завдання на аналіз, порівняння, доведення, оцінювання, пояснення висновків	розвиток логіки, самостійності судження, аргументованості
Структуроване освітнє середовище змішаного навчання	змістовний зв'язок аудиторної та дистанційної роботи, чіткі інструкції, доступні ресурси	усвідомленість навчальної діяльності, саморегуляція
Системна робота з інформацією	перевірка джерел, розрізнення фактів, інтерпретацій і припущень, оцінювання достовірності	інформаційна стійкість, відповідальне використання інформації
Діалогічна взаємодія та культура аргументації	обговорення, запитання, коментування, аргументація, контраргументація	уміння обґрунтовувати позицію та переглядати її за потреби
Формувальне оцінювання, рефлексія, педагогічне фасилітування	самооцінювання, аналіз логіки міркування, спрямовувальні запитання педагога	перехід від репродуктивної відповіді до виваженого судження
Наступність і системність розвитку	послідовна робота над мисленнєвими діями на різних рівнях освіти	послідовне й безперервне формування критичного мислення

Отже, критичне мислення є однією з базових якостей сучасних здобувачів освіти, оскільки забезпечує осмислене навчання, доказовість міркувань, інформаційну стійкість, академічну відповідальність і здатність до самостійного прийняття рішень. Його розвиток має здійснюватися безперервно впродовж усього освітнього шляху, починаючи з початкової освіти, де закладаються основи аналізу, аргументації та рефлексії. У змішаному навчанні формування цієї якості потребує не окремих епізодичних прийомів, а цілісної педагогічної системи, у якій взаємопов'язані зміст, середовище, способи роботи з інформацією, діалог, оцінювання та рефлексивний супровід.

Список використаних джерел:

1. Надурак В. Критичне мислення: поняття та практика. Філософія освіти. 2022. Т. 28, № 2. С. 129–147. DOI: 10.31874/2309-1606-2022-28-2-7.
2. Чайка В., Шишак А. Інформаційно-цифрові вміння учнів початкової школи: сутність, види, змістові характеристики. Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: педагогіка. 2023. № 1. С. 69–77. DOI: 10.25128/2415-3605.23.1.9.
3. Оліяр М. Розвиток критичного мислення молодших школярів у процесі вивчення предметів мовно-літературної освітньої галузі. Освітні обрії. 2022. Т. 54, № 1. С. 114–118. DOI: 10.15330/obrii.54.1.114-118.
4. Шквир О., Юнчик А. Педагогічні умови розвитку критичного мислення здобувачів початкової освіти. Молодь і ринок. 2023. № 5(213). С. 44–49. DOI: 10.24919/2308-4634.2023.282825.
5. Min W., Yu Z. A Systematic Review of Critical Success Factors in Blended Learning. Education Sciences. 2023. Vol. 13, No. 5. Art. 469. DOI: 10.3390/educsci13050469.
6. Martiana A., Dwiningrum S. I. A., Aw S. Is Blended Learning Effective in Developing Critical Thinking Skills? A Meta-Analysis Study. Journal of Social Studies. 2025. Vol. 21, No. 1. P. 51–64. DOI: 10.21831/jss.v21i1.77810.
7. Saekawati R., Nasrudin H. Effectiveness of Guided Inquiry-Based on Blended Learning in Improving Critical Thinking Skills. Jurnal Penelitian Ilmu Pendidikan. 2021. Vol. 14, No. 1. P. 53–68. DOI: 10.21831/jpipfip.v14i1.36947.

ШАМРАЄВА Валентина Михайлівна

**АЛГОРИТМІЧНЕ ТА КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ: ЧИ ЗДАТНА ОСВІТА
МІЖНАРОДНИКІВ ПРОТИСТОЯТИ ВПЛИВУ ШІ?**

Стрімкий розвиток технологій штучного інтелекту (ШІ), зокрема генеративних моделей, суттєво трансформує освітнє середовище, включаючи підготовку фахівців у сфері міжнародних відносин. Сучасні студенти активно використовують алгоритмічні системи для пошуку, аналізу та генерації

	викладання мистецької освітньої галузі	
Diana Tsestsiv Integration of critical thinking into the teaching of disciplines of the specialty j3 "tourism and recreation" as the basis for the training of modern specialists	Цесьців Діана Інтеграція критичного мислення у викладання дисциплін спеціальності j3 «туризм та рекреація» як основа підготовки сучасних фахівців	389
Olena Chaika Enhancing students' critical thinking through literature	Чайка Олена Розвиток критичного мислення учнів за допомогою літератури	391
Oksana Cheban How did participation in international professional development (internship) influence my personality development and attitude towards professional activity	Чебан Оксана Як участь у міжнародному підвищенні кваліфікації (стажування) вплинула на моє формування особистості та відношення до професійної діяльності	394
Leonila Cherevko Critical thinking as a component of professional training for future preschool teachers	Черевко Леоніла Критичне мислення як складова професійної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти	396
Sofiya Chovriy Developing critical thinking in future teachers in the age of artificial intelligence	Човрій Софія Розвиток критичного мислення у майбутніх вчителів в епоху штучного інтелекту	400
Yuliia Chuchalina Pedagogical conditions for the formation of students' critical thinking in the context of blended learning	Чучаліна Юлія Педагогічні умови формування критичного мислення здобувачів у контексті змішаного навчання	405
Valentyna Shamraieva Algorithmic and critical thinking: can international education withstand the influence of AI?	Шамраєва Валентина Алгоритмічне та критичне мислення: чи здатна освіта міжнародників протистояти впливу ШІ?	410
Svitlana Shvets Innovative approaches to teaching humanities in the context of digitalization of education	Швець Світлана Інноваційні підходи до викладання гуманітарних наук у контексті цифровізації освіти	413
Inna Shvydenko The influence of a	Швиденко Інна Вплив	415